

SOSIAL ŞƏBƏKƏLƏRİN SIYASI İŞTİRAKA TƏSİRİ

UOT 32:316.77; 32:070; 32.049.5; 32:316.65
DOI:10.30546/3006-0346.2024.1.79.48

GÜLNAR RƏHİMOVA

Gəncə Dövlət Universiteti

"Sosial fənlər" kafedrasının dissertantı

e-mail: gulnar.rahimova1989@gmail.com

Orcid: 0009-0006-4267-4953

Giriş

Siyasi iştirak geniş mənada milli və yerli səviyyədə siyasi fəaliyyətlər, vətəndaşların müxtəlif vasitələrlə hakimiyyəti əlində cəmləşdirən iqtidarın qəraralma prosesinə təsir göstərmək, həmçinin birbaşa və dolaylı yollarla siyasi fəaliyyətə cəlb olunma prosesidir.

Siyasi iştirakın təzahür formaları müxtəlif olmaqla yanaşı, informasiya texnologiyalarında baş verən yeniliklər, ictimai davranışın bütün formalarına təsir etdiyi kimi, siyasi iştirakın da formalarına və siyasi iştiraka marağa da təsir etmişdir. Sürətlə inkişaf edən informasiya mühitinin fərdin həyatına təsir edən əsas vasitələrindən biri sosial şəbəkələrdir.

Eramızdan əvvəl 3000-ci ildə Misirdə heroqlif adı verilən insan və heyvan şəkillərini simvol olaraq istifadə edən yazı sistemindən başlayaraq, müasir dövrə qədər inkişaf edərək gələn informasiya sistemləri hələ də təkmilləşməyə davam edir, bu isə öz növbəsində insan həyatının demək olar ki, bütün sahələrinə öz təsirini göstərir. Siyasət də bu inkişafın təsir dairəsindən kənar qala bilməzdi. Siyasətə təsir isə sosial şəbəkələr, ictimai əsaslı, şərh bildirmə, müxtəlif paylaşımlar və əməkdaşlıq məqsədli vasitələrin cəmi kimi qəbul edilən bütün proqramlardan meydana gəlir.

Sosial şəbəkələr, insanların gündəlik həyatda istifadə etdikləri "YouTube", "Instagram", "Twitter" (X) və "Facebook" kimi şəbəkələr vasitəsilə şəkil və mətn paylaşıqları bir sıra sosiallaşma və əyləncə platformalarını əhatə edir. Xüsusilə son dövrlərdə, sosial şəbəkələrlə siyasi iştirak arasında müəyyən əlaqənin olub-olmadığına dair bir sıra araşdırmalar aparılmış, elmi məqalələr dərc olunmuşdur. Aşağıda həmin tədqiqatların nəticələrinə əsaslanaraq, fərdlərin gündəlik həyatda müntəzəm olaraq istifadə etdiyi sosial şəbəkələrin onların siyasi iştiraka marağına və siyasi fəaliyyətə cəlb olma istəyinə nə qədər təsir göstərdiyi təhlil ediləcəkdir.

Siyasi iştirakın inkişaf mərhələləri. İştirak etmək, ideya və tətbiq mərhələsində, başqa bir ifadə ilə konseptual fikir və ya bu konsepsiyanın həyata keçirilmə mərhələsində yer almaq, mövcud vəziyyəti və rəyi bölüşmək deməkdir. Bundan əlavə, iştirak ümu-

miyyətlə insanın yaşadığı mühitdə baş verən və ya baş verə biləcək hadisələrə cavab olaraq qərar qəbul etmə prosesidir. Siyasi iştirak anlayışı üçün bir sıra təriflər verilmişdir. Məsələn, hər hansı sosial mühitdə fərdlərin yerli və milli səviyyədə idarə edənləri seçmək və onların, fərdin istək və arzularına uyğun qərar qəbul etmələrini təmin etmək üçün sərgilədikləri bütün davranış və fəaliyyətlərdir [3, s. 234]. Vətəndaşların siyasi sistem qarşısında vəziyyətləri, mövqeləri və davranışlarını əks etdirən fəaliyyət üsulu siyasi iştirakdır. Qeyd olunanlardan belə bir nəticəyə gəlmək mümkündür ki, siyasi iştirak primitiv maraqlardan başlayaraq getdikcə fəal siyasi davranışların, mövqələrin əks olunduğu fəaliyyətə doğru uzanan bir prosesdir. Məsələn, siyasi məsələlərlə bağlı qəzet oxumaq sadə bir maraqlardan irəli gəlirsə, siyasi nümayişlərə, mitinqlərə getmək, siyasi liderlərlə görüşmək artıq siyasi iştirakın daha fəal formasını özündə əks etdirən davranış növüdür.

Siyasi iştirak, fərdin maraq dairəsində olan hər hansı mövzuda məlumat əldə etmək, həmin məsələni diqqətdə saxlamaq, onunla maraqlanmaq, seçki hüququndan istifadə etmək, konkret siyasi hadisə və prosesə dəstək və ya neqativ reaksiya vermək, seçdikləri nümayəndələrin qərarların qəbul edilməsi prosesində onların mənafeələrini nəzərə almalarına təsir etmək kimi bir sıra davranışları özündə birləşdirir.

Fərdlərin və ya təşkilatların siyasi iştirak səviyyəsini təhlil etmək məqsədilə, bir sıra tədqiqatçı müxtəlif tədqiqatlar aparmış və öz təkliflərini irəli sürmüşdür. Bu təkliflərdə siyasi iştirak müxtəlif cəhətlərinə görə səviyyələrə ayrılrsa da, ümumi olaraq onu qeyd etmək olar ki, M.E.Olsen və Milbrazin təklif etdiyi siyasi iştirak səviyyələrini əks etdirən bölgü siyasi elmdə daha çox qəbul olunur.

M.E.Olsen, siyasi iştirak səviyyəsini cəmiyyətin davranış şəkillərini tədqiq edərək izah edir. Belə ki, ona görə, cəmiyyət siyasi iştirak səviyyəsi baxımından alt qruplara ayrılmalıdır. Bu qruplar ümumi olaraq aşağıdakı kimi qeyd oluna bilər [10, s. 681-683]:

a) Siyasi vətəndaşlar – hər hansı bir ölkədə seçkilərdə iştirak edib səs verən, siyasi hadisələr haqqında məlumat əldə etmək üçün cəhd edən, lakin siyasi

sferada fəal şəkildə mövqə tuta bilməyən fərdlərdən meydana gələn qruplar;

b) Siyasi diskussiya qrupu – bu qrupa daxil olan fərdlər gündəlik olaraq siyasi hadisələrə maraq göstərirlər, əldə etdikləri məlumatları və gəldikləri nəticələri başqaları ilə bölüşürlər, onların da fikirlərinə qulaq asırlar.

c) Siyasi fəallar - bu qrup isə hər hansı siyasi partiyanın üzvü olan və həmin partiyanın mənafeyi üçün fəaliyyət göstərən şəxslərdən meydana gəlir;

d) Liderlər – ölkədə, dövlət idarəçiliyinə seçilərək və ya təyin olunaraq gələn şəxslərdir;

e) Siyasi özünütəcrid qrupu – siyasi həyatda meydana gələn hadisələrə heç bir şəkildə qarışmayan şəxslərdən ibarət qrupdur;

f) Siyasi marjinallar qrupu – siyasi hadisələr qarşısında sosial şəbəkələr vasitəsilə, zəif də olsa məlumatlı olan və həmin məlumatlar əsasında mövqeyini sərgiləyən şəxslərdir.

Milbraz da həmçinin cəmiyyəti təhlil edərək siyasi iştirak səviyyəsini aşağıdakı kimi müəyyən etmişdir [9, s. 11-12]:

a) İzahedici iştirak: siyasi iştirakın vasitələrindən istifadə etmək, siyasətə dair keçirilən toplantılarda iştirak etmək, fikir mübadiləsi və diskussiya kimi siyasi iştirak növlərindən istifadə edən qrupdur. Digər tərəfdən vasitəli iştirak zamanı isə fərdlər şəxsən özləri deyil, seçdikləri təmsilçilər vasitəsilə siyasi iştirak nümayiş etdirirlər.

b) Açıq və gizli iştirak: fərdlərin öz psixoloji xarakterlərinə uyğun olaraq, siyasətə maraq və cəlb olunmanın açıq və ya gizli formada həyata keçməsidir.

c) Davamlı və ani iştirak sinfi: Bəzi fərdlər, lazım olduqda, bəzən siyasi hadisələrdə və proseslərdə iştirak etdiyi halda, bəzi fərdlər isə siyasi sahədə davamlılıq, siyasi mövqə və fəaliyyət nümayiş etdirirlər.

d) Məcburi və könüllü siyasi iştirak sinfi: məcburi iştirakda, dövlət müəyyən qanunlar vasitəsilə fərdin siyasətdə məcburi iştirakını təmin etdiyi halda, könüllü iştirak zamanı isə fərdlər, vəzifə olaraq deyil, öz istəkləri ilə siyasi fəallıq nümayiş etdirirlər.

e) Siyasi sistemdən mənfəət əldə edən və etməyən siniflər: bu zaman fərdlər, siyasi proseslərdə yer almalarının müqabilində müəyyən qarşılıq əldə edirlər və siyasi idarəetmə seqmentləri tərəfindən mükafatlandırılırlar.

d) İctimai və fərdi siyasi iştirak sinfi: fərdi qayda-da səsvermə prosesində iştirak etmək birinciyə misal

olduğu halda, fərdlərin bir araya gələrək həyata keçirdikləri müxtəlif siyasi fəaliyyətlər isə ikinciyə misal təşkil edir.

e) Fərdlərin səssiz və ya səsli siyasi iştirakı.

Sosial şəbəkələr fərdi və qrup qərarlarına təsir vasitəsi kimi. Sosial şəbəkələr qarşılıqlı əlaqə, məzmun mübadiləsi və əməkdaşlıq üçün yaradılmış sosial əsaslı vasitələrdir. Başqa bir ifadə ilə, sosial şəbəkə bütün dünyaya təsir edən çox sürətli və ani ünsiyyəti təmin edən, onlayn şəbəkə saytları və blokları vasitəsilə insanların məlumat, fikir və xəbərlərə sürətli çıxışını təmin edən şəbəkə sistemidir [12, s. 5]. Sosial şəbəkə, rabitə şəbəkəsi tərəfindən istehsal olunan hər hansı bir informasiyanı istənilən yerdən paylaşmaq və istehsal etmək üçün nəzərdə tutulmuş texnoloji məhsuldur.

Sosial şəbəkə anlayışının birinci tərəfini təşkil edən “sosial” anlayışı, insanların sosial varlıq olduqları üçün başqaları ilə ünsiyyət qurmaları olduğunu göstərir. Yəni insanın yanında və ya evindəymiş kimi, onun kimi fikirləşən, yaşayan insanlarla rahat hiss edə biləcəyi, həyatda fikirlərini, hisslərini, təcrübələrini paylaşa biləcəyi bir qrupa qoşulmaq deməkdir. Sosial şəbəkə anlayışının ikinci hissəsini təşkil edən “şəbəkə” anlayışı isə bu sosial insanların ünsiyyət üçün istifadə etdikləri bütün üsulları özündə birləşdirir. Bu ünsiyyət tarix boyu müxtəlif üsullarla yaranmışdır. Barabanlar, zənglər, yazılar, məktublar, telefonlar, radiolar, televizorlar, internet saytları, fotoşəkillər kimi bütün ünsiyyət vasitələri şəbəkələrin bir hissəsidir. Başqa sözlə, “sosial” olan, insanların ünsiyyətini təmin etmək üçün istifadə olunan bütün texnologiyalardır. Sosial şəbəkələrin əsas növləri aşağıdakılardır:

Şəbəkə saytları: Bu saytlar, ümumiyyətlə, quraşdırma sistemi vasitəsilə insanlara fotoşəkilləri paylaşmaq, profillər yaratmaq, öz və ya başqalarının məlumatlarını görmək imkanı verən veb əsaslı sistemlərdir [1, s. 302]. Ən çox yayılmış şəbəkə saytları Myspace, LinkedIn və Facebook-dur. Myspace, insanlar tərəfindən yaradılan videoların, məqalələrin və şəkillərin ümumiyyətlə paylaşıldığı bir şəbəkə saytıdır. LinkedIn, iş dünyasındakı insanların daha sürətli və asan ünsiyyət qurmalarını və daha məhsuldar olmalarını təmin etmək üçün yaradılmış şəbəkə saytıdır. Ən çox yayılmış şəbəkə saytı, fərdlərin digər şəxslərlə ünsiyyət qurmasına imkan verən Facebook-dur.

Bloqlar: Bunlar insanların şəxsi həyatlarında gündəlik düşüncələrini və müşahidələrini yazdıqla-

rı və digər insanların onlara şərh verdiyi veb əsaslı bloqlardır.

Mikrobloqlar: Bloqlardan fərqli olaraq, onlar məhdud xarakter daşıyan və insanların ani fikirlərini paylaşdıqları və digər insanların ani mesajlarını izlədikləri şəbəkə saytlarıdır. Bu mikrobloqların ən çox yayılmışı Twitter-dir ki, bu da 2006-cı ildə Cek Dorsi tərəfindən insanların fikirlərini anında paylaşması üçün yaradılmışdır.

Məzmun Paylaşma Saytları: Bunlar müəyyən bir mövzu haqqında toplanmış materialların paylaşdığı yerlərdir. Ümumiyyətlə, iki yerə bölünür: video məzmun paylaşma saytı və şəkil məzmun paylaşma saytı. Video məzmun paylaşma saytı insanların hər hansı bir mövzuda video görüntüləri paylaştığı yerdir. Bunlardan ən çox yayılanı 2005-ci ildə Jawed Kərim tərəfindən qurulan YouTube-dur. İkincisi, insanların həyatlarında vacib olan şeylərin illər boyu qalmasını və başqalarının görməsini təmin etmək üçün çəkdikləri şəkilləri paylaştıqları foto paylaşma saytıdır. Ən geniş sosial mühitə yayılmışı 2010-cu ildə Kevin Systrom və Mike Krieger tərəfindən qurulan Instagramdır [8, s. 36].

Viki və Formalar: Bunlar viki adlanan saytlardır ki, burada insanlar könüllü olaraq bildikləri hər hansı mövzu haqqında məlumat verirlər. Formalar, vikilərdən fərqli olaraq, müəyyən bir mövzunu müzakirə etmək üçün yaradılmış saytlardır.

Siyasi iştirakçının qərar və davranışlarına sosial şəbəkələrin təsiri. İştirak məsələsi həmişə siyasət və demokratiya baxımından əhəmiyyətli sayılmışdır. Çünki güclü demokratiya, nümayəndəli demokratiyanın müasir formasıdır. Bu demokratiya anlayışında vətəndaşlar ümumi davranış və iştirakçı institutlar sayəsində ortaq məqsədlər və qarşılıqlı fəaliyyət göstərə bilmək ideyasına sahibdirlər [2, s. 117]. Demokratiya və siyasət üçün vacib olan odur ki, siyasi iştirak vətəndaşlar tərəfindən yaxşı anlaşılın və geniş şəkildə həyata keçirilsin. Bu gün hər sahədə siyasi iştirakdan istifadə etmək üçün ən mühüm vasitə sosial şəbəkələrdir. Bir neçə on ildir siyasət, demokratiya və sosial şəbəkələr arasındakı qarşılıqlı əlaqəyə dair bir sıra elmi tədqiqatlar aparılmış və bu tədqiqatlarda məsələnin müxtəlif tərəfləri nəzəri və empirik səviyyədə tədqiq edilmişdir.

Sosial şəbəkələr kimi kütləvi informasiya vasitələrinin seçicilərin siyasi iştirakına təsir edib-etmədiyini öyrənmək üçün müxtəlif araşdırmalar aparılmışdır. Bu araşdırmalar nəticəsində məlum olmuşdur ki,

kütləvi informasiya vasitələri siyasi iştiraka birbaşa təsir göstərir. Müvafiq olaraq, siyasi hakimiyyəti əldə etmək və ya saxlamaq istəyən siyasi partiyalar seçicilərə təsir etmək və hakimiyyətə gəlmək üçün, onların siyasi baxışlarını müvafiq məqsədə istiqamətləndirmək üçün sosial şəbəkələrdən istifadə edir.

Sosial şəbəkələrdən istifadə üçün zəruri sistemlərdən biri olan internetdən istifadənin sosial şəbəkələrə və siyasi iştiraka təsiri ilə bağlı əhalinin müxtəlif kateqoriyaları, xüsusilə gənclər və tələbələr arasında müxtəlif araşdırmalar aparılır. Bu araşdırmalar nəticəsində tələbələrin internet vasitəsilə sosial şəbəkələrdən səmərəli istifadə etdikləri görülür. Bu istifadələrin tələbələrin siyasətə marağını artırdığı, siyasi iştirakçılığın inkişafına və artmasına səbəb olduğu da müşahidə edilmişdir [4, s. 202].

Yuxarıda qeyd olunanlarla yanaşı, sosial şəbəkələrin gənclərin siyasi fəallığına təsiri ilə bağlı araşdırmalar da aparılmışdır. Bu araşdırmalar nəticəsində, gənclərin sosial şəbəkələrdən fəal istifadə etdikləri müşahidə olunmuşdur. Bu istifadəyə baxdığımızda gənclərin siyasi məlumat əldə etmək üçün Facebook və Twitter-ə üstünlük verdikləri, Instagramdan isə siyasi məlumat məqsədləri üçün istifadə etdikləri görünür. Bir sözlə, sosial şəbəkələrdən istifadə siyasi iştiraka müsbət təsir göstərir.

Siyasi ünsiyyət və sosial şəbəkə arasındakı əlaqəyə əsaslanaraq, Voltonun sosial şəbəkələrin siyasi iştiraka təsiri ilə bağlı apardığı araşdırmada, inandırma, əməkdaşlıq və kompromis siyasi ünsiyyət elementləri kimi müəyyən edilmişdir. Bu üç ünsürü bir araya gətirməyi bacaran partiyalar rəqibləri qarşısında üstünlük əldə edir və siyasi məqsədlərinə daha tez çatırlar. Siyasi ünsiyyət vasitəsi olaraq sosial şəbəkələr, siyasətdə əvvəllər, siyasətçilərin xalqa təsir etmək üçün istifadə etdikləri bir vasitə olduğu halda, vaxt keçdikcə inkişaf etməsi nəticəsində, həm siyasi xadimlər, həm də partiyalar üçün xalqın siyasətə cəlb edilməsini təmin edərək, seçkilərdə aldıkları səs miqdarını artıraraq, bu sayədə hakimiyyəti daha tez əldə etmək məqsədinə xidmət edən bir vasitəyə çevrilmişdir [13, s. 43].

Frensis Fukuyamanın fikrincə, siyasi iştirakçılığı artıran ən mühüm element sosial şəbəkələrdir. Onun sözlərinə görə, sosial şəbəkələr siyasi xəbərləri və fərdlərlə ictimaiyyət arasında ünsiyyəti təmin edən alətlərdir. Bu səbəbdən də sosial şəbəkələr hakimiyyətdə olan şəxslərin qəbul etdiyi qərarları ictimaiyyətə çatdırır, xalqın istək və şikayətlərini hakimiyyətə

yətə çatdırır. Bir sözlə, siyasi iştirakın bütün sosial şəbəkələrlə birbaşa əlaqəsi var [5, s. 137].

M.Marko Skoriçin sosial şəbəkələrlə siyasi iştirak arasındakı əlaqəni birbaşa üzə çıxarmaq üçün apardı-ğı araşdırma nəticəsində, əldə edilən ən mühüm nəticə ondan ibarətdir ki, ənənəvi sosial şəbəkələrdən istifadə yeni sosial şəbəkələrdən daha çox siyasi iştiraka təsir edir. Bu, ənənəvi sosial şəbəkələrdən biri olan teleqramın zamanla inkişaf edərək yeni sosial şəbəkə sayılan e-mailə çevrilməsi üçün keçərlidir. Çünki yeni sosial şəbəkələrdə fərdlər başqa ərazilərə keçə bildiyi halda, ənənəvi şəbəkələrdə belə imkan daha azdır [11, s. 187].

Sosial medianın siyasi təsirləri və siyasi fəaliyyət sahəsindəki yeri və rolu haqqında aşağıdakı mülahizələr irəli sürülmüşdür [7, s. 53-54]:

- Çatımlılıq;
- Müəyyən hadisəni ictimai qınaq obyektinə çevirə bilmə və yaxud diqqəti həmin hadisənin üzərinə çəkmə;
- Seçicilərin rahatlığı üçün informasiyaların bir araya toplanaraq komplektləşdirilməsi;
- Siyasətçilər və seçicilərlə bilvasitə əlaqə qurmaq;
- Yeni üzvlər toplamaq;
- Siyasi fəaliyyətlərin mobilizasiyası;
- Kütləvi siyasi fəaliyyətlər üçün yaradıcı üsulların tapılması;
- Müxtəlif sivil cəmiyyət qruplaşmaları arasında informasiya mübadiləsi həyata keçirmək və bunun yayımını təmin etmək [6, s. 69-70].

Siyasi iştiraka səsvermə, milli və yerli icra mexanizminə nümayəndələr seçmək və seçilmiş nümayəndələrin fəaliyyətinə nəzarət kimi hərəkətlər daxildir. Halbuki, bu gün siyasi iştirak, bir qayda olaraq, vətəndaşın həm yerli, həm də milli səviyyədə onu həm ölkədə, həm də xaricdə təmsil edəcək şəxsləri müzakirə etmək, seçmək və seçim etdikdən sonra hər cür qanuni vasitə ilə onların fəaliyyətləri, çıxışları haqqında məlumat əldə etmək, sevdiyi, bəyənmediyi, şikayəti olan və ya olmayan məsələlərlə bağlı fikirlərini ictimai rəy vasitəsilə çatdırmaq kimi fəaliyyətləri əhatə edir.

Sosial şəbəkə anlayışı isə bu günə qədər müxtəlif mərhələlərdən keçmiş bütün növ ünsiyyət vasitələridir. Yuxarıda adları qeyd olunan sosial şəbəkələr zaman keçdikcə inkişaf edərək, fərdlərin həyatının hər bir sahəsində yer almağa başlamış və artıq əvəzolunmaz vasitəyə çevrilmişdir. Sosial şəbəkələrin insan və cəmiyyət həyatının əhatə etdiyi sahələrindən biri

də siyasi həyatdır.

Nəticə

Aparılan araşdırmalar onu göstərir ki, siyasi iştirak ilə sosial şəbəkələr arasında anlamlı qarşılıqlı əlaqə mövcuddur. Ancaq bu təsir müxtəlif faktorların təsirindən asılı olaraq dəyişməkdədir. Nəsillərarası fərqlər, milli və beynəlxalq siyasətdəki inkişaf və hadisələr, ətraf mühit və ailə faktorları bunlara misal ola bilər. Məsələn, “Z qurşağı” adlanan müasir yeniyetmə və gənclər, rəqəmsal dövrün ortasında doğulsa da, sosial media və kommunikasiya texnologiyalarından müxtəlif məqsədlər üçün (dostluq, təhsil, mədəniyyət, ünsiyyət və s.) istifadə edir və siyasi baxımdan apolitik davranışlar sərgiləyirlər.

Gənclər və tələbələr sosial şəbəkələrdə hansısa siyasi məsələni və ya siyasi lideri izləyərkən, siyasi iştirakla bağlı fikirlərinin öz çevrələrində və sosial şəbəkələrdə bilinməsinə istəməirlər. Onların siyasi məsələləri müzakirə etmək və ya hər hansı bir siyasi fəaliyyətlə məşğul olmağı lazımsız və ya arzuolunmaz davranış olaraq qəbul etməsi, gənclərin siyasi iştirakına neqativ təsir edir. Lakin sosial şəbəkələr və siyasi iştirak məsələsi region, zaman, cəmiyyət, mədəniyyət və məkan ölçüləri ilə daim dəyişən bir fenomendir. Bu baxımdan davamlı araşdırmalara və yeni nəticələr əldə etməyə açıq bir sahədir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ayan, B. *Sosyal ağlar tarixi / B. Ayan, - İstanbul: Abaküs, - 2016.*
2. Barber, R.B. *Strong democracy participatory politics for A new age / B.R. Barber, - England: University of California Press, - 2003.*
3. Dursun, D. *Siyaset bilimi / D. Dursun, - İstanbul: Beta Yayıncılık, - 2012.*
4. Eser, H.B. *İnternet ve sosyal ağların siyasal katılım üzerine etkisi: SDÜ örneği // - Mehmet Akif Ersoy Universiteti, Sosial Elmlər İnstitutu Jurnalı, - 2015. № 7(12), - s. 196-219.*
5. Fukuyama, F. *Büyük çözülmə, insanın doğası ve toplumsal düzənin yeniden oluşması / F. Fukuyama, - İstanbul: Sabah Yayıncılık, - 2010.*
6. Göksu, V. *Kamusal alan ve siyasal katılım mecrası olarak sosyal medya / V. Göksu, - Ankara: Çizgi Kitabevi, - 2016, - 206 s.*
7. İbrahimova, P.Y., Salamov, N.X. *Sosial media-nın toplum üzərində ictimai-siyasi təsirləri (Türkiyə həyatı əsasında) // - Bakı Universitetinin Xəbərləri,*

Sosial-siyasi elmlər seriyası, - 2018. № 2, - s.48-57.

8. Karaman, S., Yıldırım, S., ve Kaban, A. (2018). *Öğrenme 2,0 yaygınlaşır: Web 2,0 uygulamalarına eğitimde kullanımına ilişkin araştırma ve sonuçları [elektron resurs]* / - 2018. URL: http://inettr.org.tr/inetconf13/kitap/karaman_yildirim_inet08.pdf

9. Milbrath, L. *Political participation: how and why do people get involved in politics?* / L Milbrath. - Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1965.

10. Olsen, M.E. *Social and political participation of blacks* // *American Sociological Review*, - 1970. № 35(4), - s. 682- 697.

11. Skoric, M.M., Poor, N. *Youth engagement in singapur: the interplay of social and traditional media* // - *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, - 2013. № 57, - s.187-204.

12. Tosun, L. P. *Sosyal ağlar ve sosyal psikoloji / L.P. Tosun*. - Ankara: Nobel Yayıncılık, - 2018.

13. Wolton, D. *Political Communication: The Construction of a Model [elektron resurs]* / *European Journal of Communication*. - 1991. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0267323190005001002>

XÜLASƏ

Siyasi iştirak, siyasi sferada baş verən proseslər, fəaliyyətlər və hadisələr ilə vətəndaşların müxtəlif formalarda hakimiyyəti əlində tutan və yaxud siyasi iqtidar üzərində müəyyən təsirə gücünə malik olmaları, həmçinin siyasi proseslərdə yer almaq sürətilə həyata keçirdiyi fəaliyyətdir. Siyasi iştirak, fərdlərin siyasi sosiallaşma səviyyəsi ilə dövlətin vətəndaşların siyasi proseslərə maraq və fəaliyyətinə imkan verən hüquqi-demokratik mühitin yaradılmasında marağı ilə birbaşa bağlı olduğu kimi, son dövrlərdə bu prosesə təsir edən bir sıra yeni faktorların da meydana çıxması diqqəti cəlb edir. Ənənəvi iştirak metodları qədər texnolojinin inkişaf etməsi ilə cəmiyyətdə baş verən dəyişikliklər və innovativ yeniliklərlə birlikdə, yeni siyasi iştirak kanalları da ortaya çıxmışdır. Tədqiqatın məqsədi, texnoloji yeniliklər ilə gündəlik həyatımızın bir parçasına çevrilən sosial şəbəkələrin, bu şəbəkələri ən çox istifadə edən gənclərin siyasətə marağının artmasına və bunun göstəricisi olan siyasi iştiraka cəlb olunmalarına təsiri araşdırılmışdır.

Bu məqsədlə mövzuya dair yerli və xarici elmi tədqiqatları və onların nəticələri, müxtəlif ölkələrdə ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif statuslara malik şəxslərlə

aparılan empirik tədqiqatın nəticələrindən, statistik göstəricilərdən istifadə etməklə, həmçinin siyasətə marağın ən böyük göstəricisi olan seçki nəticələrinin vasitəsi ilə nəzəri ümumiləşdirmək aparılmaqla, sosial şəbəkələrin siyasi iştiraka təsir imkanları müəyyən edilməyə çalışılmışdır.

Tədqiqatın əsas elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, sosial şəbəkələrin hər keçən gün fərdin gündəlik həyatına bir az daha çox istiqamət verməsi reallığından hərəkətlə, onun siyasətə marağına və bu marağa uyğun olaraq siyasi iştiraka meylinə təsiri müəyyən edilməyə çalışılmışdır ki, gələcəkdə siyasi iştiraka dair vətəndaşlar arasında aparılacaq tədqiqatlara ilkin elmi mənbə rolunu oynayacaqdır.

Əldə olunan əsas nəticə ondan ibarətdir ki, aparılan tədqiqatlar, xüsusilə empirik tədqiqatlar onu göstərir ki, sosial şəbəkələr əhalinin gənc və orta təbəqəsi üzərində böyük təsirə malik olsa da, həmçinin siyasətə marağın artmasına səbəb olsa da, onların siyasi iştiraka meylinə gözlənilmədiyi qədər də yüksək təsir etməməkdədir.

Açar sözlər: *Siyasi iştirak, sosial şəbəkə, siyasi şüur, siyasi davranış, siyasi mövqe.*

THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON POLITICAL PARTICIPATION

Gulnar Yashar kizi Rahimova

Dissertation of the Department of Social Sciences, Ganja State University

SUMMARY

Political participation is the process, activities and events that occur in the political sphere and citizens have power in various forms or have some influence on political power, as well as activities carried out through participation in political processes. Political participation is directly related to the level of political socialization of the individual and the state's interest in creating a legal democratic environment that allows citizens to be interested and active in political processes, as well as the recent emergence of a number of new factors influencing this process. times attracts attention. Along with the changes and innovations occurring in society with the development of technology, traditional methods of participation have become prohibited, and new channels of political participation have emerged. The purpose of the study was to examine the impact of social networks, which

have become part of our daily lives thanks to technological innovation, on increasing interest in politics and political participation among young people who use these networks the most.

To do this, by summarizing the theory of domestic and foreign scientific research on the topic and its results, the results of empirical studies conducted with people of different statuses in different countries at different times, using statistical indicators, as well as election results, which are the largest indicator of interest in politics, social networks have attempted to identify opportunities to influence political participation.

The main scientific innovation of the study is that, based on the fact that social chains give a little more direction to a person's daily life, an attempt was made to determine the influence on his political interest and propensity for political participation in accordance with this interest, so that future studies of political Citizen participation will play the role of a primary scientific source.

The main conclusion obtained is that the studies conducted, especially empirical ones, show that social networks, although they have a great influence on the young and middle class of the population, and also cause an increase in interest in politics, but not so much. influence on their propensity to participate in politics, as expected.

Key words: *political participation, social network, political consciousness, political behavior, political position.*

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ

Гульнар Яшар кызы Рагимова

*Диссертант кафедры "Социальные науки"
Гянджинский Государственный Университет*

РЕЗЮМЕ

Политическое участие – это процесс, деятельность и события, которые происходят в политической сфере, и граждане обладают властью в различных формах или оказывают определенное влияние на политическую власть, а также деятельность, осуществляемая путем участия в политических процессах. Политическое участие напрямую связано с уровнем политической социализации личности и заинтересованностью го-

сударства в создании правовой демократической среды, позволяющей гражданам быть заинтересованными и активными в политических процессах, а также появлением в последнее время ряда новых факторов, влияющих на этот процесс. раз привлекает внимание. Наряду с изменениями и инновационными нововведениями, происходящими в обществе с развитием технологий, традиционные методы участия оказались под запретом, а также появились новые каналы политического участия. Целью исследования было изучить влияние социальных сетей, которые стали частью нашей повседневной жизни благодаря технологическим инновациям, на повышение интереса к политике и политическое участие молодых людей, которые используют эти сети больше всего.

Для этого путем обобщения теории отечественных и зарубежных научных исследований по теме и их результатов, результатов эмпирических исследований, проведенных с людьми различного статуса в разных странах в разное время, с использованием статистических показателей, а также результатов выборов, которые являются крупнейшим индикатором интереса к политике, социальные сети попытались определить возможности влияния на политическое участие.

Основная научная новация исследования состоит в том, что на основе того факта, что социальные цепи придают несколько большую направленность повседневной жизни человека, была предпринята попытка определить влияние на его политический интерес и склонность к политическому участию в соответствии с этот интерес, так что будущие исследования политического участия граждан будут играть роль первостепенного научного источника.

Основной полученный вывод заключается в том, что проведенные исследования, особенно эмпирические, показывают, что социальные сети хотя и оказывают большое влияние на молодой и средний класс населения, а также вызывают повышение интереса к политике, но не столь сильно. влияние на их склонность к участию в политике, как и ожидалось.

Ключевые слова: *политическое участие, социальная сеть, политическое сознание, политическое поведение, политическая позиция.*